

OSZLÁNCZI TÍMEA

**A KÖZMŰVELŐDÉS JOGSZABÁLYI VÁLTOZÁSAINAK
FŐ IRÁNYVONALAI****Bevezetés**

Az elmúlt évtizedek társadalmi és gazdasági jelenségeire való válaszként a közművelődés területe is egyre inkább követelte az ágazaton belüli fejlesztéseket, átalakulásokat. Számos szakember megemlíti, hogy a rendszerváltozás a közművelődés területén nem következett be az 1989-90-es folyamatok keretében (Beke, 2007; Miklósi és Oszláncki, 2010; Juhász, 2016). Erre is reflektálva indult el egy olyan fejlesztési folyamat 2012-től, amely az akkori Magyar Művelődési Intézet, a felsőoktatás számos közművelődési képzést nyújtó intézménye és a közművelődés meghatározó intézményei által generálódott. Ennek eredményeként a közművelődési terület nagyarányú fejlesztésének egyik alapvető eszköze a területre vonatkozó, törvényi szintű új jogi norma megalkotása, valamint az ehhez kapcsolódó részletszabályok kidolgozása a delegált jogalkotás területén, továbbá a helyi közművelődési rendeletek módosító irányvonalainak pontos és részletes meghatározása. Az *1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről* 2017. évi LXVII. törvény által történő módosítása garanciát szolgáltatott a minőség biztosítására, valamint a helyi szükségletek és igények figyelembevételére (Váradi és Várnagy, 2001; Ponyi, 2015 és Juhász, 2016).

Az ágazati törvényben megjelenő főbb változások elemzése három nagy szakmai tartalmat megjelenítő témakör köré csoportosítva kerül bemutatásra. A közművelődés keresleti és kínálati átalakulásának tendenciáira reagálva részletesen kidolgozásra került a közművelődés szervezeti háttere, a közművelődés tevékenységrendszere, valamint a közművelődési szakemberekre vonatkozó joganyag. Jelen tanulmányunkban ez a három szakmai tárgykör köré csoportosítva kívánjuk bemutatni azt a jogalkotási folyamatot, amely a közművelődési szabályanyag jelenlegi állapotát eredményezte, nem mellőzve azok összehasonlító elemzését sem.

A közművelődés intézményrendszere

Már a közművelődésről szóló első, az *1976. évi V. törvény* preambuluma is alapvető célként tűzte ki a művelődés jogának biztosítását, valamint hogy gondoskodjon állampolgárai művelődési lehetőségeiről. Annak érdekében, hogy az állam a jogszabály által meghatározott közművelődési feladatokat megva-

lósítsa, „... közművelődési célokat szolgáló intézeteket, vállalatokat (a továbbiakban együtt: intézmény) létesít és tart fenn” (1976. évi V. tv. 19. § (1) bek.). A törvény a közművelődést szolgáló intézményeket az alábbi csoportokra osztotta:

- a közművelődés helyi – esetenként területi – alapintézményeiként megjelölt művelődési otthonok és közművelődési könyvtárak,
- a közművelődés megvalósítását szolgáló általános hatókörű intézményként, illetőleg tevékenységként meghatározott könyvkiadás és -terjesztés, sajtó, rádió, televízió, illetőleg a filmgyártás és forgalmazás,
- a művészeti intézmények,
- tudományos intézetek és egyesületek,
- múzeumok,
- egészségügyi intézmények, testnevelési és sportszervezetek,
- a szórakoztatás intézményei (1976. évi V. tv. 23-29. §).

A fenti felosztásból jól látható, hogy – bár a jogalkotó valamennyit a közművelődést szolgáló intézmények fejezet alatt jelenítette meg – az egyes intézménytípusokat kizárólag a közművelődésre gyakorolt hatásuk alapján rendezte csoportokba, de ezek közül a közvetlenül közművelődési tevékenység ellátására irányuló feladatkörrel kizárólag a művelődési otthonok és közművelődési könyvtárak rendelkeztek (Kovalcsik, 1987).

Az 1997. évi CXL. törvény eredeti formájában történő elfogadása idején annak mellékletében elhelyezve már adott egy definíciót arra nézve, hogy milyen feltételek együttes fennállása esetén töltheti be egy intézmény a közművelődési szerepkört. Eszerint közművelődési intézmény „a lakosság közösségi közművelődési tevékenységéhez erre a célra alapított, fenntartott, működtetett, megfelelő szakmai, személyi, infrastrukturális feltételekkel és alapító okirattal rendelkező költségvetési szerv vagy egyéb fenntartású intézmény” (1997. évi CXL. tv. eredeti közlönyállapot, 1. sz. melléklet o) pont). Ezt követően négy főcsoporton belül jelöli meg a szervezetek különböző formáit. Az alapintézmények különféle típusát létrehozva (művelődési otthon, ház, központ, szabadidő központ, közösségi ház, ifjúsági, illetve gyermekház, faluház), az oktatási és közművelődési, illetőleg egyéb feladatokat ellátó általános művelődési központokat, valamint az alapfeladat mellett közművelődési tevékenységet is ellátó sportlétesítmények, illetve egyéb, fenntartójától, működtetőjétől függő egyéb intézmények kategóriáját megjelölve (Sári, 2007). Az alapintézmények többféle formájának megjelenítése jelezte ugyan a szervezeti sokféleséget, azonban ez az új törvényben sem járt egyidejűleg azzal, hogy pontos keretek közé rendezze az egyes típusokat. Az intézmények mellett jelen lévő színterek önálló kategóriába történő sorolását az indokolta, hogy ezek az intézményekhez képest jelentősen alacsonyabb személyi és tárgyi feltételekkel rendelkező helyszínek voltak. „Már a törvény bevezetése utáni első empirikus vizsgálatok is rámutattak, hogy a régi és új formák, elnevezések, intézménytípusok a gyakorlatban együtt, egymás mellett élnek, az elnevezés és a tevékenyszerkezet, de még a fizikai adottságbeli különbségeket sem igen követik.” (G. Furulyás, 2005. 7. o.)

A törvény a feladatellátást a települési önkormányzat kötelező feladataként telepítette akképpen, hogy a helyi közművelődési tevékenység támogatása érdekében közösségi színteret, illetve közművelődési intézményt biztosít. Megyei jogú városban, városban, fővárosi kerületben az önkormányzat feladatellátása során közművelődési intézményt, míg községekben az önkormányzat közösségi színteret, illetve közművelődési intézményt biztosított. A közművelődés helyi, lakossági képviselője érdekében településenként, fővárosi kerületenként legfeljebb hároméves időtartamra Közművelődési Tanács alakítását tette lehetővé.

A 2017. évi LXVII. törvénnyel módosított közművelődési jogszabály érdemben reagált az addig fennálló intézményrendszeren belül meglévő feszültségekre, a korszerűtlen szabályozásra, és taxatív módon megjelölve állította fel az egyes intézményi típusokat, megtartva mellette a szintéri formát is. Jelentős újjáépítésként említhetjük meg, hogy sor került az egyes intézménytípusokhoz – művelődési ház, művelődési központ, kulturális központ, többfunkciós közművelődési intézmény, népfőiskola, népi kézműves alkotóház, gyermek-, illetve ifjúsági ház, valamint a szabadidőközpont) – tartozó személyi, szakmai és infrastrukturális feltételrendszer részletes kidolgozásra is. A részletrendelkezések kidolgozását az 1997. évi CXL. tv. 100. § (3) bekezdés c) pontjában kapott felhatalmazás alapján a szakminiszterre delegálták, amelynek eredményeképpen 2018. július 17. napján hatályba lépett a 20/2018. (VII. 9.) EMMI rendelet a közművelődési alapszolgáltatások, valamint a közművelődési intézmények és a közösségi színterek követelményeiről.

Az új szabályanyag a közösségi színteret tekinti a feladatellátás alapegységének, amelynek meghatározását „a települési, kerületi közösségi művelődés szervezése, a közművelődési alapszolgáltatások biztosítása érdekében fenntartott, működtetett vagy erre a célra alkalmassá tett és üzemeltetett, adott helyen rendszeresen működő, jogi személyiséggel nem rendelkező intézmény vagy egyéb létesítmény, helyiségegyüttes, épület” formájában adja meg (1997. évi CXL. tv. 78/H. §(1) bek.).

A közművelődés tevékenységrendszerének átalakulása

A közművelődési tevékenységek pontos, részletes szabályozása jelenti annak az alapvető garanciáját, hogy a közművelődés területére telepített célkitűzések, elvárások érvényre jussanak. A jogszabályokat áttekintve jól látható, hogy ez az egyes ágazati anyagokban nagyon különböző absztraktsági szinten jelent meg.

Az 1976. évi V. törvény szűkszavúan, saját maga szövegezése szerint is általános jelleggel („általános közművelődési feladatok” 11.§), erős ideológiai töltettel jelenítette meg azt a feladatkört, amelyet a közművelődést irányító és szervező szervezetek számára elképzelt. Elvárásként határozták meg, hogy valamennyi állampolgár tekintetében közreműködjenek az alábbiakban:

„a) művelődési igények állandó fejlesztésében és kielégítésében, az alpműveltség kiegészítésében, az általános tájékoztatói lehetőségek megteremtésében;

- b) az általános műveltség – a művészeti, társadalomtudományi, természettudományi, műszaki, mezőgazdasági, egészségügyi, testi és környezeti kultúra – rendszeres gyarapításában;
- c) a szocialista világnézet, az erkölcs, a magatartás, az életmód és az ízlés fejlesztésében;
- d) a politikai műveltség, a közéleti tevékenység fejlesztésében, az állampolgári ismeretek bővítésében;
- e) a munkakultúra, a szakmai képzettség rendszeres kiegészítésében és megújításában;
- f) a művelődési közösségek kialakításában és fejlesztésében; a szabad idő hasznos eltöltésének megszervezésében és a kulturált szórakozás feltételeinek megteremtésében;
- g) a kulturális alkotóképesség kibontakoztatásában.” (1976. évi V. tv. 11.§ a-g)

Az 1997. évi CXL. tv. elfogadása idején a jogalkotó a szakmai tevékenységek ellátási kötelezettségével megbízott települési önkormányzatok feladatát nem adta meg taxatív jelleggel, azonban azoknak már differenciáltabb, több szakmai elemet tartalmazó felsorolását adta. A tevékenység formáinak megjelölése során helyet kapott például az iskolarendszeren kívüli tanulás, a települési környezet gondozása és gazdagítása, az egyetemes, a nemzeti, a nemzetiségi és más kisebbségi kultúra értékeinek megismertetése, művelődő közösségek tevékenységének támogatása, a helyi társadalom érdekérvényesítő szerepének elősegítése, de ide sorolta a szabadidő kulturális célú eltöltéséhez kapcsolódó feltételek biztosítását is (1997. évi CXL. tv. 76.§ (2) bek.). A korábbi szabályozáshoz képest jelentős előrelépést jelentett, hogy a települési önkormányzatnak a feladatellátás során már jogszabályi felhatalmazás alapján lehetősége nyílt arra, hogy a felsorolt szakmai tartalmakon belül a helyi sajátosságokat figyelembe véve alakíthassa azt ki, hogy mit, milyen formában és mértékben lát el (Juhász, 2013).

A jelenleg hatályos jogi szabályozást eredményező törvénymódosítás homlokterében az ún. közművelődési alapszolgáltatások állnak, amelyek alapvető feladata, hogy a jogalkotói célkitűzések megvalósulásának letéteményesei legyenek. Vagyis az alapszolgáltatások rendszerének kimunkálása, és pontos szakmai tartalmakkal történő körülírása teszi lehetővé azt, hogy a törvény preambulumban megjelölt célok érvényesülhessenek (a nemzeti, nemzetiségi kulturális hagyományok megőrzése, a közösségi és egyéni művelődés személyi, szellemi, gazdasági feltételeinek javítása, a polgárok életminőségét javító, értékhordozó tevékenységek támogatása stb.). Az 2017. évi LXVII. törvény általi módosítások eredményeképpen a törvény a közművelődési alapszolgáltatások rendszerét az alábbiak szerint határozta meg:

A közművelődési alapszolgáltatások:

- a) művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása,

- b) a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése,
- c) az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása,
- d) a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése feltételeinek biztosítása,
- e) az amatőr alkotó- és előadó-művészeti tevékenység feltételeinek biztosítása,
- f) a tehetséggondozás- és -fejlesztés feltételeinek biztosítása, valamint
- g) a kulturális alapú gazdaságfejlesztés.(1997. évi CXL. tv. 76. § (3) bek.)

Az egyes szolgáltatásokhoz rendelt szakmai tartalmak meghatározását a 20/2018. (VII.9.) EMMI rendeletben foglalt rendelkezések munkálták ki. A közművelődési alapszolgáltatások helyi igényeket szem előtt tartó, differenciált rendszerének kialakítása alapvető garanciát jelent a közművelődési szolgáltatások minőségbiztosítására (Kary, Török, Juhász, Závogyán, Szedlacsek, Csulák-Muliter, Benkei-Kovács és Barnucz, 2018). A jogalkotó már nem kizárólag lehetőségként ajánlja a települések figyelmébe – a helyi adottságokat, igényeket figyelembe véve – a megadott szolgáltatások közötti választást. Az új szabályozás kötelező feladatként jelöli ki a települési önkormányzatok számára a *'művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása'* alapszolgáltatási formát. Ennek megvalósulása érdekében a törvény pontos tartalmakat rendel az alapszolgáltatás megvalósításának mikéntjéhez, nevezetesen ide sorolja a művelődő közösség számára a rendszeres és alkalmoszerű művelődési vagy közösségi tevékenységük végzéséhez szükséges helyszínbiztosítást, bemutatkozási lehetőségek teremtését, a művelődő közösségek számára fórum rendezését, ahol a feladatellátással kapcsolatos észrevételezési és javaslattevési jogukat gyakorolhatják (1997. évi CXL. tv. 76. § (4) bek.). E kötelezésen túl a jogalkotó az egyes településtípusok teljesítőképességét figyelembe véve ad lehetőséget a helyi sajátosságok és helyi igények figyelembevételére azzal, hogy választási lehetőséget kínál az ezer fő lakosságszám feletti települési önkormányzatoknak arra, hogy meghatározhassák azt, hogy a kötelező alapszolgáltatás teljesítésén túl bármelyik további, legalább még egy alapszolgáltatás teljesítését vállalják. Ötezer fő lakosságszám felett ez legalább kettő további közművelődési alapszolgáltatás megszervezésére való kötelezésre emelkedik, azzal, hogy a további két alapszolgáltatást szintén a helyi igények és lehetőségek figyelembevételével maguk jelölhetik meg. A lakosságszámhoz igazított alapszolgáltatások megszervezése során azonban kiemelte a jogalkotó a megyei jogú várost, valamint a főváros valamennyi kerületét, mivel itt nem biztosítanak mérlegelési jogkört, és a közművelődési alapszolgáltatások teljes körének megszervezését biztosítani kell.

A korábbiakhoz képest meghatározó előrelépést jelent, hogy kidolgozásra és elfogadásra került egy olyan koherens, szakmai tartalmakat részleteiben meghatározó szolgáltatási rendszer, amely a hozzáférés kapcsán differenciál a helyi teljesítőképesség, lehetőség és igény szerint, amellyel párhuzamosan meghatározza az ország valamennyi településén kötelezően ellátandó minimum

standardot. Azonban a jelenlegi szabályozás ettől is tovább lépett, és összekapcsolta az alapszolgáltatások teljesítését a közművelődési intézményrendszer egészével, azzal hogy közöttük cél-eszköz viszonyrendszert állított fel, mivel a közművelődési alapszolgáltatások folyamatos hozzáférhetősége érdekében kell fenntartani és működtetni a korábbiakban bemutatott közösségi színteret, illetve közművelődési intézményt (1997. évi CXL. tv 77. § (1) bek.). A fenntartói és, működtetői kötelezés az állam, települési önkormányzat, nemzetiségi önkormányzat, önkormányzati társulás, valamint közművelődési megállapodás keretében egyház, egyéb szervezet vagy magánszemély irányában áll fenn (1997. évi CXL. tv 77. § (2) bek.).

A közművelődési szakemberekre vonatkozó szabályanyag átalakulása

Gyorsan változó társadalmunkban felértékelődött az emberi erőforrás minősége, hiszen annak érdekében, hogy a társadalom tagjai megfeleljenek a kor és a munkaerőpiac elvárásainak, tudásuk és kompetenciáik fejlesztésére életük végéig szükség van (Oszlánczi és Simándi, 2013; Virág, 2013; Mogyorósi és Virág, 2015; Simándi 2018). A közművelődés alapvetően a helyi közösségek önálló kultúra- és ismeretsajátító tevékenységére épül, vagyis a kulturális szféra szakembereinek el kell sajátítaniuk a megfelelő szakmai végzettségekkel alátámasztott magas szintű szakmai tudást, amelyet tovább erősít a helyi lakossággal kialakított szoros kapcsolat és az ezek nyomán formálódó azonosságtudat (Harangi, 2000; Horváthné Tóth és Csimáné Pozsegovics, 2011).

A közművelődési szakemberek képzésének, tudásuk szintjének tartásának és fejlesztésének igénye már a 70-es években is megjelent, amelyet az 1974. évi márciusi közművelődési határozat végrehajtása napirendre is tűzött (Novák 1976). A közművelődést szabályozó 1976. évi V. tv. külön címszó alatt szerepeltette a közművelődés személyi és anyagi feltételeinek szabályrendszerét. A közművelődési szakemberek képzése során az állami oktatás keretein belül olyan szakemberek képzése volt elvárt, akik alkalmassá váltak a közművelődési tevékenység szervezésére és irányítására. Természetesen a kornak megfelelően ezeket a készségeket és képességeket – a hivatástudat, a szakmai felkészültség, az általános műveltség igénye mellett – „szocialista világnézetük alapján” (1976. évi V. tv. 34. § (1) bek.) gyakorolják.

Az 1997-ben elfogadott új törvény a miniszter ágazatot irányító feladat- és hatáskörébe delegálta a szakemberképzést, akképpen hogy a szám szerint kilenc jogkörből négy közvetlenül is kapcsolódott a szakemberek képzéséhez:

- „kiadja a közép- és felsőfokú szakmai képzés, minősített szakmai továbbképzés követelményeit,
- rendeletben határozza meg az egyes közművelődési munkakörök betöltéséhez szükséges képesítési feltételeket,
- szabályozza az országos közművelődési szakértői engedélyek kiadását,

- *a szakfelügyelet keretében ellenőrzi e törvény előírásainak, a közművelődési intézmények tevékenységére vonatkozó egyéb jogszabályoknak, szakmai követelményeknek a betartását és a központi támogatások felhasználását.” (1997. évi CXL. tv. eredeti közlönyállapot 88. § c), d), f), i) pontok.)*

A közművelődési szakemberektől elvárt képzettségek tekintetében a legújabb szabályozás merőben új kereteket ad, hiszen az előre rögzített minimálisan kötelező végzettségi szinteket összekapcsolja az egyes intézménytípusokkal (Juhász, 2018). Mindezek alapján a közösségi szintér fenntartója, illetve működtetője minimum szakirányú középfokú végzettséggel rendelkező személyt kell, hogy foglalkoztasson, a művelődési ház és művelődési központ vezetője viszont már szakirányú felsőfokú végzettség birtokában láthatja el feladatait. A kulturális központok esetében a képzettségi előírások nem kizárólag a vezetők irányában jelennek meg (mesterfokozatú szakirányú szakképzettség), hanem az itt szakmai munkakörben foglalkoztatottakkal szemben elvárás, hogy azok legalább 30%-a szintén mesterfokozatú szakirányú szakképzettséggel rendelkezzen. (1997. évi CXL. tv. 78/H. § (3)-(4) bek., 78. § (2) és 78/A. § (2) bek., 78/B. § (2)-(2a) bek.) Ezek a magas követelmények a magas szintű feladatellátás követelményének kiemelt garanciális elemei, azonban szükséges megjegyezni, hogy napjainkban ez a szakma és a szakemberképzés felé nagyfokú kihívást állít. A Nemzeti Művelődési Intézet 2017-ben készített – településszintekre vonatkoztatott – országos felmérése szerint mindössze 6 olyan járás van hazánkban, ahol nem jelenik meg közművelődési szakemberhiány, valamennyi további térségben 4-40 fő közötti az átlagos szakemberhiány. (Juhász, 2018) Annak ellenére, hogy a közművelődési alapszolgáltatások, valamint a közművelődési intézmények és a közösségi szinterek követelményeit meghatározó 20/2018. (VII.9.) EMMI rendelet a képzettségi követelmények teljesítésére 2021. január 1. napjáig határidőt biztosított, a fenti adatokból következően a feladatellátókat jelentős kihívás elé állítja majd a jogszabályban foglalt elvárások teljesítése.

Összegzés

Fentiekben számba vettük az elmúlt négy évtized közművelődésre vonatkozó joganyagát három nagy tartalmi csomópont mentén. Megállapítható, hogy a jogi szabályozás megfelelésége mind a közművelődésre vonatkozó szervezeti rendszer fejlődése, mind a közművelődési tevékenységrendszer átalakulása, illetve a közművelődési szakemberek felkészültsége szempontjából együttesen jelenti annak garanciáját, hogy e terület társadalmi szerepét hatékonyan betölthesse. Láthattuk, hogy a két évtizedenként megvalósuló (1976, 1997, 2017), átfogó, új alapokra helyezett jogszabályok elfogadása fokozatosan vezetett ahhoz a differenciált, magas szintű, részletes szabályozás megalkotásához és elfogadásához, amely a közművelődés jelenlegi kereteit adja. A több évtizedes, fokozatos, adott politikai és társadalmi rendszerhez igazodó jogalkotás 2017-ben megva-

lósuló reformjának alapvető újdonsága, hogy egymással összekapcsolta a fenti három szakmai szempontot, és azokat egységes rendszerben kezelve, pontos fogalomrendszer kidolgozásával állítja a közművelődést a társadalom tagjainak szolgálatába. Az országosan egységes szakmai tartalmakat magában foglaló, de területileg differenciált alapszolgáltatási rendszer – mint a minőség biztosításának alapvető garanciája – intézménytípusokhoz rendelése, valamint a szakemberellátottság szervezeti típusok, illetve szolgáltatástípusok szerinti meghatározottsága együttesen eredményezi azt, hogy kijelentsük: a jogalkotó érdemben reagált arra a szakmai szükségességre, illetve hiányra, amely a közművelődés területén huzamos ideje jellemző volt. A jelenleg hatályos joganyag teljes ismeretében azonban elmondható, hogy az azokban foglalt magas szintű szakmai, képzettségi és infrastrukturális elvárások végrehajtása még az elkövetkező évek feladata lesz, amely jelentős kihívás elé állítja majd a feladatellátókat és a közművelődési szakmát egy magas minőségű professzió megerősítése érdekében.

Irodalom

- Beke Pál (2007): A közösségi művelődés kívánatos szervezete. *Szín*. 12. 2-3. sz. 84-92.
- G. Furulyás Katalin (2005): Második résztanulmány „A közművelődést érintő jogszabályok hatásvizsgálata” című kutatáshoz. *Szín – Közösségi Művelődés*. 10. 1. sz. 7-18.
- Harangi László (2000): A nonformális felnőttoktatás helyszínei és aktorai. In: Harangi László és Pordány Sarolta (szerk.): *Felnőttképzés a közművelődésben – tanulmányok*. Magyar Művelődési Intézet. Budapest. 9-25.
- Horváthné Tóth Ildikó és Csimáné Pozsegovics Beáta (2011): Felnőttképzések az Agóra pályázatok keretében. In: Erdei Gábor (szerk.): *Andragógia és közművelődés. Régi és új kihívások előtt a közművelődés az új évtizedben*. Debreceni Egyetem. Debrecen. 162-171.
- Juhász Erika (2013.): Mozaik a közösségi művelődés fogalmi kereteihez. *Szín – Közösségi Művelődés*. 18. 1. sz. 38-39.
- Juhász Erika (2016): *A felnőttek képzése és művelődése egykor és ma Magyarországon*. Csokonai Kiadó. Debrecen.
- Juhász Erika (2018): Képzési és továbbképzési lehetőségek a közművelődés terén. In: Kerülő Judit és Jenei Teréz (szerk.): *Új kutatások a neveléstudományokban 2017*. Kreatív Nyomda. Debrecen. 207-216.
- Kary József – Török Rita – Juhász Erika – Závogyán Magdolna – Szedlacsek Emília – Csulák-Multer Mariann – Benkei-Kovács Balázs és Barnucz, Anita (2018): *Útmutató a közművelődési szakterület megújult jogszabályi környezetének alkalmazásához*. NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. Budapest.
- Kovalcsik József (1987): *A kultúra csarnokai I-III. A közösségi művelődés színterei – utópiák, mozgalmak, társadalomszervezés: a művelődési otthonok kialakulása*. II. Művelődéskutató Intézet. Budapest. 7-298.

- Miklósi, Márta és Oszlanczi, Tímea (2010): Kulturális jogi kérdések Magyarországon. In: Juhász Erika (szerk.): *Kulturális projektciklus menedzsment*. TIT Jurányi Lajos Egyesülete. Nyíregyháza. 80-107.
- Mogyorósi Zsolt és Virág Irén (2015): *Iskola a társadalomban - az iskola társadalma*. Líceum Kiadó. Eger.
- Novák József (1976): *A közművelődés szakemberellátásának távlati koncepciója*. Népművelési Intézet. Budapest.
- Oszlanczi Tímea és Simándi Szilvia (2013): Rechtlicher Hintergrund des lebenslangen Lernens. In: Tamasova, Viola (szerk.): *Quality in the Context of Adult Education and Lifelong Education*. Dubnica Technological Institute. Dubnica nad Váhom. 69-77.
- Ponyi László (2015): Kulturális jog – kulturális feladatellátás – kulturális alapellátás. Megjegyzések a kulturális alapellátás fogalom-és rendszerbeli megközelítéseihez. *Kulturális Szemle*. 1. sz. 32-41.
- Sári Mihály (2007): *A kultúra intézményrendszereinek történeti-funkcionális változásai*. PTE FEEFI. Pécs.
- Simándi Szilvia (2018): Adalékok a közművelődési szakemberek képzésének történetéhez, különös figyelemmel az egri képző intézményre. In: K. Nagy Emese és Simándi Szilvia (szerk.): *Sokszínű neveléstudomány*. Líceum Kiadó. Eger. 121-130.
- Váradi László és Várnagy Péter (2001): *Kultúra és képzés jogi szabályozása*. PTE FEEFI. Pécs.
- Virág Irén (2013): *Tanuláselméletek és tanítási-tanulási stratégiák*. Líceum Kiadó. Eger.

Jogszabályok

1976. évi V. törvény a közművelődésről
1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről
2017. évi LXVII. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról
- 20/2018. (VII. 9.) EMMI rendelet a közművelődési alapszolgáltatások, valamint a közművelődési intézmények és a közösségi szintek követelményeiről.